

VOJAŠKOGEOGRAFSKO VREDNOTENJE OBMOČJA JULIJSKIH ALP

Zvonimir Bratun *

Izvleček

Julijske Alpe so vojaškogeografsko pomembno območje že od svoje poselitve dalje. Prevladujejo vojaškogeografske smeri po dolinah in čez prevale ter obrambne linije po gorskih grebenih. Izrazit pomen so dobile v 19. in 20. stoletju. Tu je potekala največja fronta v visokogorju med prvo svetovno vojno. Njeni ostanki so vidni še danes. Meja med Italijo in Jugoslavijo po razvodu med Sočo in Savo je bila izrazita ločnica, okrepljena z utrbami, ovirami in jarki v osrčju Julijskih Alp. V času hladne vojne je po zahodnem obrobju Julijskih Alp potekala tudi ideološka ločnica. Vojaški strategji so predvidevali uporabo vojaškogeografskih smeri proti vzhodu in zahodu. Zaradi geopolitičnih sprememb po letu 1991, vojaškogeografske smeri čez Julijske Alpe niso več posebnega pomena za varnost Slovenije. Danes prevladujejo druge vojaške dejavnosti. Izstopa urjenje vojakov, podčastnikov in častnikov Nata v visokogorskih razmerah na območju Pokljuke in Triglavskega pogorja. Vojaški objekti dobivajo tudi turistični pomen.

Ključne besede: vojaška geografija, geografski dejavnik, vojaškogeografska smer, varnost države, vojaškoobrambno področje.

MILITARY-GEOGRAPHIC EVALUATION OF THE JULIAN ALPS AREA

Abstracts

The Julian Alps have been of military significance since Roman times in a military geographic sense because of its valleys, mountain passes and lines of defence on mountain ridges. They became especially important in the 19th and 20th century. The largest mountain front in World War I was located there, and evidence of that front is still visible today. The border between Italy and Yugoslavia in the heart of the Julian Alps was clearly a line of demarcation along the Soča and Sava watersheds and was reinforced with fortification, obstacles and trenches. During the Cold War, there was an ideological line of demarcation along the western edge of the Julian Alps as well. Military strategy in that area included the use of military geographic approaches in both westerly and easterly directions. After the geopolitical changes of 1991, the Julian Alps no longer had same military geographic significance in terms of Slovenian national security. Today other military activities are more important. training under mountains conditions for NATO soldiers, non-commissioned and commissioned officers takes

---

* Dr., asistent, Ljubljanska c. 103 a, 1293 Šmarje–Sap, Slovenija

place in the Pokljuka region and on the Triglav mountain chain. Military facilities have been taken on significance in the terms of tourism as well.

Key words - terms: *military geography, geographic factors, military geographic route, national security, military defence area.*

1. UVOD

Vojaškogeografsko vrednotenje¹ prostora vključuje številne učinke in vplive splošnih, naravnih in družbenih dejavnikov. Vojaške dejavnosti in izgradnja vojaških prostorskih struktur so v različnih zgodovinskih obdobjih usodno zaznamovale cele pokrajine in zaključena območja in povzročile spremembe v okolju. Tega je bilo deležno tudi območje Julijskih Alp, ki je pomembno območje z ostro kanaliziranimi prehodi iz srednje v južno Evropo. Zato so ga posamezne velike sile v različnih zgodovinskih obdobjih hotele nadzorovati ali pa si ga prisvojiti predvsem z vojaško silo. Iz tega izvira stalna vojaška prisotnost na območju Julijskih Alp, od njihove poselitve do danes. Nazorno jih kažejo ostanki utrd, frontnih linij, mejnih objektov, spominska obeležja in sedanje vojaške prostorske strukture. Danes postaja pomembno tudi preoblikovanje njihove prvotnega vloge v turistične namene. Območje zaznamujejo tudi vojaškogeografske ocene smeri. Celoten spekter vojaškogeografskega vrednotenja² izbranega območja je, zaradi tehnoloških učinkov in stopnje razvoja vojaške veščine, umeščen v prostor in čas.

---

¹ Geografska stroka je vpeta v razumevanje in priprave za varnost države. Izražajo jo učinki geografskih dejavnikov na vojaškoobrambno, varnostno in zaščitno področje. V Sloveniji je zelo razvito sodelovanje geografske stroke z institucijami, ki se ukvarjajo z zaščito in reševanjem. Znatno manjše je sodelovanje z vojaškostrokovnim področjem, medtem ko ga z varnostnim področjem v ožjem smislu tako rekoč ni.

² Na območju Julijskih Alp izstopajo:

Položaj in meje.

Reliefna razčlenjenost – razbrazdanost ter klimatogeografske značilnosti. Prva je posledica geoloških procesov in raztekanja vodotokov proti vzhodu in jugu, kombinirana s podnebnimi spremembami. Slednje imajo pomembne učinke tudi danes in jih izražajo spreminjajoče se temperature in letni časi, različne vrste padavin, temperaturne inverzije in zmanjšana vidljivost.

Poselitvene značilnosti in prometne povezave. Zaradi naravnih omejitev so se ohranile zaprte in skupnosti v obliki poselitvenih osi in otokov v dolinah Save Dolinke in Save Bohinjke ter v Bovški kotlini in Trenti. Posledica reliefne prehodnosti in poselitve so prometnice, in sicer steze in tovarne poti v visokogorju ter cestne in železniške povezave v dolinah in prek nekaterih pomembnejših prelazov.

2. KRATEK ORIS VOJAŠKOGEOGRAFSKEGA VREDNOTENJA OBMOČJA JULIJSKIH ALP

Od poselitve širšega območja Julijskih Alp sta navzoči dve temeljni vojaškogeografski prvini. Prvo predstavljajo vojaškogeografske smeri, ki se prekrivajo s prometno tranzitnimi potmi, drugo pa utrjena območja na vojaškogeografsko izpostavljenih legah, ki omogočajo nadzor prostora.

2. 1. Vrednotenje do druge svetovne vojne

Iz obdobja rimske države so značilni ostanki utrjenih gradišč v Posočju in povezovalnih poti med Norikom in osrednjimi deli rimske države. Kasneje, med 5. in 8. stoletjem, so na skrajnem zahodnem obrobju Julijskih Alp nad Furlansko nižino, zgradili obrambni langobardski limes, ki je preprečeval vdore Slovanov in Avarov. Ob njem se je oblikovala etnična meja med Slovani in Romani vse do današnjih dni. Čez območje Julijskih Alp so oglejski patriarhi in salsburški škofje širili krščansko vero v slovenski etnični prostor. Vpadi Turkov prek Zgornjega Posočja in Gornjesavske doline leta 1478 so znatno oslabili uporne kmete na Koroškem. Novo vojaškogeografsko vrednotenje dobi območje po odprtju rudnika svinca pri Rablju. Avstrijci so za nadzor prelaza Predel in Rablja v 18. in 19. stoletju postavili več utrdb med Bovcem in Trbižem³. Zaradi izkušenj z vdori Francozov čez Posočje na Koroško so Avstrijci obnovili in dogradili utrdbe na reliefno najprimernejšem kraju za nadzor Zgornjega Posočja, to je v Klužah (Klavora, 1993, 44, 45). Dodatno vrednotenje je pomenila tudi jožefinska vojaška karta s podrobnim opisom tedaj pomembnih geografskih dejavnikov.

Italijanski vdor na to območje je bil postopen, tesno povezan s krepitvijo Italije kot regionalne politične in vojaške sile. Tega so se Avstrijci zavedli že ob priključitvi Benečije k Italiji. Izgubili so pomembno in reliefno ugodno povezavo po dolini Bele in Taglimenta med Koroško in Furlanijo. Prav tako je bil vojaško ogrožan bok med Trbižem in Posočjem. Zato so zgradili železniško povezavo med Jesenicami in Gorico po dolinah Save Bohinjke, Bače in Soče (Klavora, 1993, 50). S tem so dodatno okrepili prometni, politični in vojaški nadzor nad območjem Julijskih Alp. Izgradnja železniške povezave je omogočila strateško prednost v oskrbi celotnega soškega bojišča⁴ in uspeh 12. soške ofenzive jeseni 1917, ko so za kratek čas – do

³ To so bile ... v *Naborjetu (Malborghetto) v Kanalski dolini, ob Rabeljskem jezeru, na Predelu in na Klužah*. Večinoma je šlo za zastarele dvonadstropne kazematske utrdbe, razen v Čalabaju pri Naborjetu. (Klavora, 1993, 25, 26).

⁴ Zaradi številne literature (Gradnik, 1977; Hmelak, 1968; Klavora, 1993; Krauss, 1937; Švajncer, 1988), ki opisuje tedanje načrte, analize in dogajanja, se osredotočam na vrednotenje Julijskih Alp po prvi svetovni vojni.

razpada Avstro-Ogrske – potisnili Italijane vse do Piave. Drugo prometno strukturo je predstavljala izgradnja vršiške ceste, ki je povezala Trento in Gornjesavsko dolino.

Ob koncu prve svetovne vojne so velik del Julijskih Alp do razvodja s porečjem Save zasedli Italijani. Izkušnje iz bojev na soški fronti v letih 1915 in 1917 so jim narekovale čim globlji prodor v osrčje Julijskih Alp. Meja med novonastalo državo Srbov, Hrvatov in Slovencev ter Kraljevino Italijo je po določitih rapalske pogodbe potekala večji del po razvodju Save in Soče in manjši del po razvodju Save Dolinke in Ziljice. Na osnovi doktrine linijskega bojevanja in utrjevanja sta italijanska in jugoslovanska vojska po letu 1930 začeli graditi obrambni liniji, ki sta potekali glede na reliefne danosti v neposredni bližini mejne črte ali v notranjosti ozemlja⁵.

Zlasti obsežna so bila dela na italijanski strani. Še posebej utrjena so bila območja prelazov in prevalov ter dolin, ki jih je prečkala državna meja. Na območju Julijskih Alp so jih predstavljali:

- Vršič (1611 m n. v.) zaradi nadzora cestne povezave Trenta–Kranjska Gora,
- Vratca (1803 m n. v.) zaradi nadzora povezave Bohinj–Lepena, Globoko, Vogel, Vratca (nad Planino v prodih),
- Črna prst (1844 m n. v.) in Kobla (1498 m n. v.) zaradi nadzora povezave Bohinj–Baška Grapa,
- Slatnik (1609 m n. v.) in Lajnar (1549 m n. v.) zaradi nadzora nad prevalom Petrovo brdo in povezav Bohinjska Bistrica–Baška Grapa.

Za oskrbo vojašnic in stražnic (npr. pod Zelnico in za Lepočami) so bile zgrajene številne poti (mulatjere). V večjem delu so izkoristili dostope in poti, zgrajene v prvi svetovni vojni. Na italijanski vojaški topografski karti (Carta logistica Tolmino, F⁰. 26, Ministero della Guerra. Comando del Corpo di S. M., 1930-IX) je označenih 24 prehodov čez mejo na območjih prelazov (priloga 5.1). Celotno območje je dobilo pomen ločnice z izraženim vojaškim vrednotenjem prostora. Še danes so vidni ostanki železobetonskih bunkerjev, žičnih ovir, strelskih jarkov, vojašnic in stražnic.

Na drugi strani predaprilska Jugoslavija ni pomembneje urejala ožjih obmejnih območij. Izgradnja Rupnikove linije po letu 1935 je le deloma potekala v širšem zaledju Julijskih Alp. Jugoslovanska vojska je gradila objekte oviranja v globino ozemlja na črti Begunje–Soriška planina. Na nemški vojaški topografski karti (Generalkarte v. Mitteleuropa, Balkan 1 : 200 000, Ljubljana, Blatt 32/46;

Kljub temu navajam nekaj učinkov fizičnogeografskih dejavnikov:

geološki (vkopavanje, vrtanje kavern in koriščenje naravnih objektov za zaklanjanje),
 reliefni (velike višinske razlike, močno razčlenjen visokogorski relief s strmimi nakloni in severno - južnimi ekspozicijami, dominantna območja – Krn – in težavna prehodnost območja zunaj cest, poti in gorskih stez – visokogorski kras),
 klimatogeografski (velike temperaturne razlike in inverzije v kotlinah – zaplinjevanje v Bovški kotlini – sneg, zameti in plazovi, led in vetrovi).

⁵ Podobno so bile utrjene meje tudi drugod v Evropi, na primer Maginotova linija, sistem utrd, ki jih je Francija zgradila v letih od 1929 do 1940 ob meji z Nemčijo.

Befestigungskarte Jugoslawien; Bearbeitet von O Qu IV. Fr.H. Ost (I), Stand: 1. 11. 1940) so razvidne vojaškoobrambne prostorske strukture v okolici Bleda, ob Savi Bohinjki in v okolici Jesenic (priloga 5.2). Predvidevali so umik proti osrednjim delom države. Obrambne linije so naslonili na prehode iz Julijskih Alp v Ljubljansko kotlino. Nadzor meje so izvajali obmejni vojaški stražarji, "graničarji", v obliki obhodov, zased in stražarske službe. Jugoslovanski vojaški strategji so predvidevali več smeri prodora proti Ljubljanski kotlini. Glavna stekajoča se vojaškogeografska smer je potekala po dolini Save Dolinke proti Radovljici. Pomožne stekajoče se vojaškogeografske smeri so vodile z Vršiča v Kranjsko Goro, čez Luknjo v Vrata in naprej v Mojstrano, čez Dolič v Krmo in na Pokljuko, čez Velika in Mala vrata, Vratca, Globoko, Vogel in Vratca (nad Planino v prodih) v Bohinjsko kotlino in čez Suho, Črno prst, čez Suho (pri Črni prsti), Vrh Bače in Lajnar v dolino Selščice in na Jelovico. Zaradi hitrega prodora nemške in razsula jugoslovanske vojske so utrjene linije tudi na območju Julijskih Alp izgubile vojaškogeografski pomen.

2. 2. Vojaškogeografski pomen območja Julijskih Alp po drugi svetovni vojni

Po koncu druge svetovne vojne⁶ so bila obsežna območja Julijskih Alp priključena matični Sloveniji. Mejna črta je bila pomaknjena na zahod, na razvodje med Sočo in Ziljico. Na ožjem obmejnem območju so pripadniki JLA poleg stražnic nad Ratečami in v Tamarju postavili tudi nove stražnice pod Mangartom in pri prelazu Predel. Za nadzor celotne meje sta bila oblikovana mejna odseka v Radovljici in Tolminu. Razmejitev med njima je bila Vevnica (2343 m n. v.). Celotno območje je bilo v operativni pristojnosti planinske brigade iz Kranja. V Bovcu in Bohinjski Beli so bile nastanjene nekatere njene enote za nadzor in obrambo slovenskega dela Julijskih Alp. Pomembno vadbišče so imeli na območju Pokljuke na Rudnem polju. Vojaškogeografsko vrednotenje celotnega območja je bilo usmerjeno v izdelavo načrtov in urjenje enot ter poveljstev v primeru agresije na SFRJ z zahoda – to je iz Italije⁷. Zato so v vojaškogeografskih ocenah predvideli več verjetnih smeri, ki so vodile od meje proti notranosti Slovenije po dolini Save in iz Posočja čez nekatere prelaze v Bohinjsko kotlino, na Pokljuko in Jelovico. Združili so jih v t. i. Savsko smer, ki je obsegala Julijske Alpe in večji del Karavank, skupaj s kraškimi planotami Mežaklje, Pokljuke in Jelovice. Proti jugovzhodu se je širila v Ljubljansko kotlino do Mengeškega polja in obsegala: Dobrave, Blejski kot in Deželo, Bohinjsko kotlino, Bistriško ravan in Ljubljansko polje. Na severu je bila omejena z mejo z Avstrijo po Karavankah do Mrzle gore, na zahodu z mejo z Italijo do Kanina ter na jugozahodu po črti Krn, Rodica, Ratitovec in Jelovica.

⁶ Zaradi številne literature (Jan, 1977; Švajncer, 1998), ki opisuje aktivnosti na tem območju v drugi svetovni vojni, se zato osredotočam na vrednotenje Julijskih Alp po letu 1945.

⁷ Hkrati so v Natu predvidevali prodor enot Varšavskega pakta iz Ljubljanske kotline v Furlansko nižino, Kanalsko dolino in na Koroško po dolinah Save in Soče ter čez prelaze Predel, Korensko sedlo in Ljubelj. (Faringdon, 1989, 240–243).

Njihova analiza je temeljila na vrednotenju prehodnosti iz Kanalske doline in Benčije v Ljubljansko kotlino. Zaradi geološke pestrosti⁸, posebnih reliefnih lastnosti, kanalizirane prehodnosti in slabe preglednosti so predvidevali operativno utesnjen manever enot v dolinski sistem Save do Dežele in Blejskega kota. Zunaj dolin in cest so predvidevali uporabo izurjenih gorskih enot s plezalno in gorniško opremo. Težaven teren je omejeval uporabo novih vojaških tehnologij. Zaradi razgibanega gorsko-dolinskega reliefa je bila radarska slika nepopolna, otežena sta bila opazovanje iz zraka in izdelava satelitskih posnetkov. Lažja prehodnost območja v dolini Save Dolinke po obstoječih komunikacijah so omejevale hidrografske in vremenske razmere. Vodna mreža v globokih dolinah, nihajoči tok rek, velika reliefna energija in hitre vremenske spremembe, kombinirane z nizkimi temperaturami, so ovirale premik. Vegetacija je omogočala prikrit bočni pristop do komunikacij in začasno oviranje premika s podiranjem dreves.

Dodatno oviro hitremu prodoru so predstavljale tudi nekatere družbene prostorske strukture. Naseljenost je zgoščena v dolinah v porečju Save. V gorskem delu so bivalne razmere omejene na planinske kočje v visokogorju in planšarije na planotah v vznožju visokogorja. Policentrična poselitev obsega večje kraje v Gornji Savski dolini ter Bovški Bohinjski kotlini. Potek komunikacij skozi naselja je pomenil bistveno oviro za hiter prodor napadalca.

Komunikacije so vezane na doline in naravne prevale Karavank in Julijskih Alp. Glavne ceste in enotirna elektrificirana železniška proga potekajo po dolini Save. Poseben prometnotranzitivni pomen imata oba predora pri Jesenicah, ki povezujeta Gorenjsko s Koroško in omogočata prevoz oklepne tehnike na vlačilcih oziroma vagonih. Zaradi predorsko-viaduktnega načina gradnje cest in železnice je bilo te objekte moč porušiti in s tem bistveno ovirati dostop po dolini Save v Ljubljansko kotlino. S poružitvijo objektov na komunikacijah bi bili obvozi težko izvedljivi, popravila objektov pa težavna. Primeri uporabe navedene smeri v tem stoletju kažejo na intenzivno uporabo kljub izraziti kanaliziranosti prehodov in orografskih ovir. Vsi učinki navedenih fizičnogeografskih stalnic so pomembna vojaškogeografska prvina tudi danes (glej tudi: Faringdon, 1989, 65 in 242-243).

Navedena smer je obsegala več medsebojno ločenih taktičnih smeri, med katerimi sta izstopali:

- savska smer: Rateče–Radovljica,
- bohinjska smer: Predel–Lepena–Bohinjska Bistrica.

Na območju smeri omogočajo geografski dejavniki uspešnejšo obrambo kot napad. Pomenijo učinkovito visokogorsko oviranje na prelazih Vršič, Luknja, Dolič in Bogatin, ki so sestavljali prvo obrambno linijo. Druga obrambna linija je potekala od Begunjščice, Žirovnice prek Gorij na Pokljuko, se spustila v dolino Save Bohinjke pri

---

⁸ Alpski svet je zgrajen iz dolomitov in apnencev, doline so prekrte s kvartarnimi nanosi iz medledenih dob. V strminah je prsti malo, prevladujejo melišča in vršaji. Preperine je (razen v kotlinah) malo. Vkopavanje je v gorskem delu težavno, v dolinah in kotlinah pa lažje in globlje.

Nomnju in končala na Ratitovcu. Okrepitev obrambnih linij so omogočale tudi reke kot ovire in pregrade v globoko zajedenih ledeniških dolinah v visokogorju. Pomembno vlogo v tej smeri bi predstavljal navpični manever čez prelaze. Med navedenimi taktičnimi smermi je bila najpomembnejša Savska smer, v katero se stekajo vse ostale smeri (priloga 5.3).

3. DANAŠNJE VOJAŠKOGEOGRAFSKE RAZMERE V JULIJSKIH ALPAH

3. 1. Vojaškoobrambne prostorske strukture Slovenske vojske

Danes se je pomen gorenjske vojaškogeografske smeri zmanjšal. Zaradi stika dveh velikih etničnih skupin (Slovanov in Romanov) in zaradi intenzivnega spreminjanja mejne črte na teh območjih v 20. stoletju pa ima ta smer kljub procesom popuščanja v mednarodnih in meddržavnih odnosih še vedno določen pomen. Zato je Slovenska vojska zadržala nekatere vojaške prostorske strukture za namestitvev in urjenje svojih pripadnikov v razmerah visokogorskega bivanja in bojevanja. To sta območji Bohinjske Bele in Rudnega polja na Pokljuki. V Bohinjski Beli je razmeščena gorska enota Slovenske vojske. Poleg gorske enote deluje v Bohinjski Beli tudi Območno vojaškoteritorialno poveljstvo. Enako poveljstvo je tudi v Tolminu. Podrejeni sta Pokrajinskemu vojaškoteritorialnemu poveljstvu v Kranju. Skrbita za vojaškoobrambno urejanje prostora na območju celotnih Julijskih Alp v Sloveniji.

3. 2. Dejavnosti Slovenske vojske v Julijskih Alpah

V okviru gorske enote deluje tudi gorska šola Slovenske vojske. Nekatere dele programa (plezanje v steni) izvajajo na območju Bohinjske Bele, drugi del pa poteka še zlasti pozimi na Pokljuki v okolici Rudnega polja. Program gorske šole obsega urjenje v visokogorskih razmerah bivanja, premika in bojevanja. Poleg pripadnikov Slovenske vojske se ga udeležujejo tudi vojaki, podčastniki in častniki tujih vojska. Med njimi izstopajo že kar tradicionalni obiski pripadnikov mornariške pehote ameriške vojske, vsakoletna urjenja bodočih častnikov češke armade in občasna urjena pripadnikov armad iz Nizozemske, Velike Britanije in Madžarske. V letu 1998 se je na območju Julijskih Alp urilo 862 pripadnikov Slovenske vojske in 114 pripadnikov tujih armad (Vidic, 1999).

Poleg njih obiskujejo program gorske šole tudi druge vojaške delegacije držav Nata in vojaški atašeji v Sloveniji. Pri tem gre tudi za spoznavanje Julijskih Alp, ki ima nekatere turistične učinke. Ker so naravovarstvene zahteve še zlasti na območju Triglavskega narodnega parka velike, jih Slovenska vojska upošteva. Objekti za nastanitev in delo pripadnikov Slovenske vojske na Rudnem polju ustrezajo strogim okoljevarstvenim zahtevam, ki veljajo za območje Triglavskega narodnega parka v

Julijskih Alpah. Urejena je kanalizacija in zgrajena čistilna naprava za vojaške objekte na Rudnem polju. Vzleti, preleti in pristanki vojaških helikopterjev so omejeni na najnujnejše aktivnosti v času urjenja, vendar so intenzivnejši v času urjenj tujih vojaških enot zaradi obiskov in protokola. Prevozi s terenskimi vozili so omejeni na cestne površine in gozdne poti. Zunaj njih vožnja ni dovoljena. Uporaba manevrskega streliva in bojno streljanje sta prepovedani. Izjemo predstavlja le streljanje v okviru tekmovanja pripadnikov Slovenske vojske v patrolnem teku na smučeh. Pripadniki gorske šole (inštruktorji) so vključeni v sistem gorske reševalne službe. Slovenska vojska stalno sodeluje z vodstvom in delavci javnega zavoda Triglavski narodni park. Tako so možni negativni učinki vojaških aktivnosti na visokogorsko okolje zelo zmanjšani. Taka dejavnost Slovenske vojske lahko pomeni tudi zgled, kako naj potekajo organizirane aktivnosti v Julijskih Alpah. Standardi, ki jih upošteva Slovenska vojska za območje Triglavskega narodnega parka, so veljavni tudi v nekaterih drugih alpskih državah. Podobne rešitve poznajo v Švici in Avstriji in delno (zaradi navzočnosti obsežnih vojaških struktur Nata) tudi v Italiji.

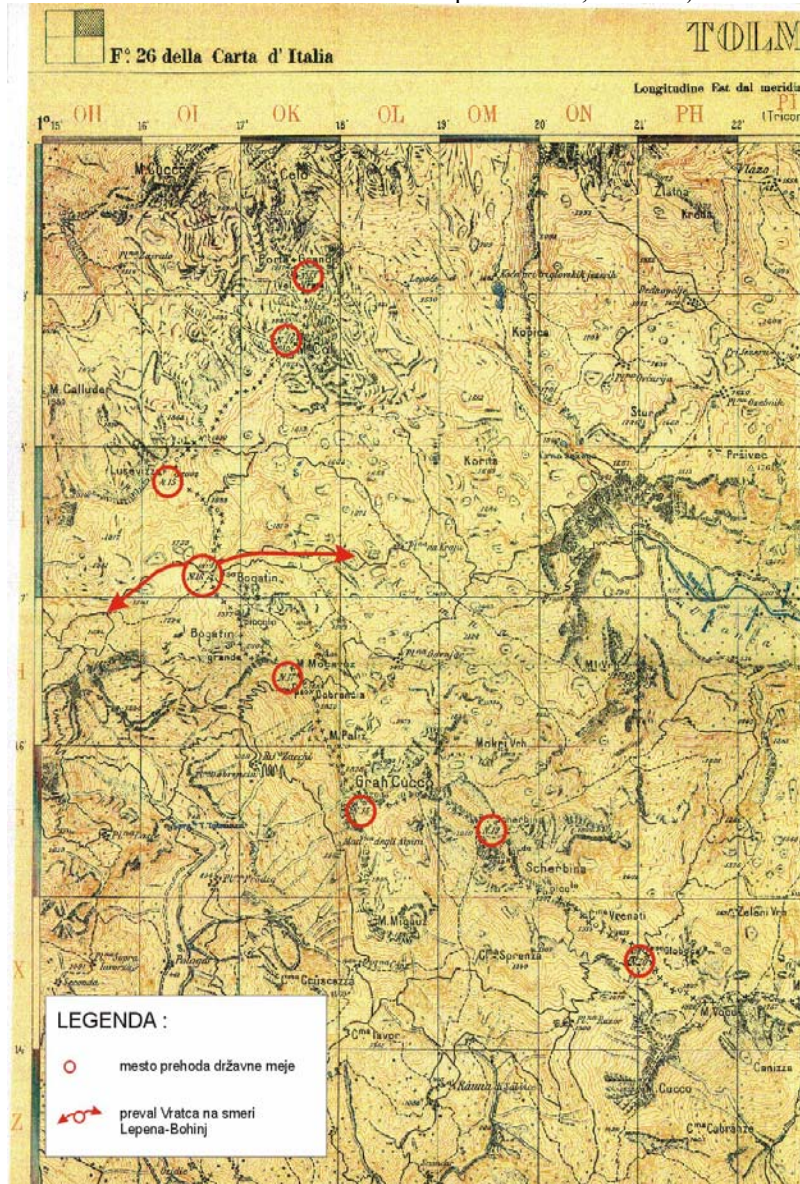
4. SKLEP

Julijske Alpe so vojaškogeografsko pomembno območje že od svoje poselitve. Zaznamovali so ga obdobje rimske države, selitev narodov, vpadov Francozov v začetku 19. stoletja in širitev italijanskega vpliva ter poskusov osvajanja tega prostora v drugi polovici 19. stoletja in v 20. stoletju. Na tem območju je potekala največja fronta v visokogorju med 1. svetovno vojno v letih od 1915 do 1917. Prav v osrčju Julijskih Alp, ob nekdanji meji med Kraljevino Jugoslavijo in Kraljevino Italijo po razvodju med Sočo in Savo, so ostanki vojaškoobrambnih prostorskih struktur. V obdobju hladne vojne in bipolarnih mednarodnih odnosov so na celotnem območju Julijskih Alp izvajali vojaške aktivnosti. Predvidevali so vojaškogeografske smeri po dolinah in prevalih ter obrambne linije po gorskih grebenih. Danes celotno območje izgublja primarni vojaškogeografski pomen. Kljub temu potekajo v Julijskih Alpah nekatere stalne vojaške aktivnosti – urjenja tudi z mednarodno udeležbo v visokogorskih razmerah. Spremljajo jih povečan transport, preleti, pristanki in vzleti helikopterjev Slovenske vojske, večje število vojakov (zlasti na širšem območju Pokljuke) in gorska šola Slovenske vojske. Hkrati poteka preoblikovanje obstoječih vojaških prostorskih struktur v turistične namene.

PRILOGE:

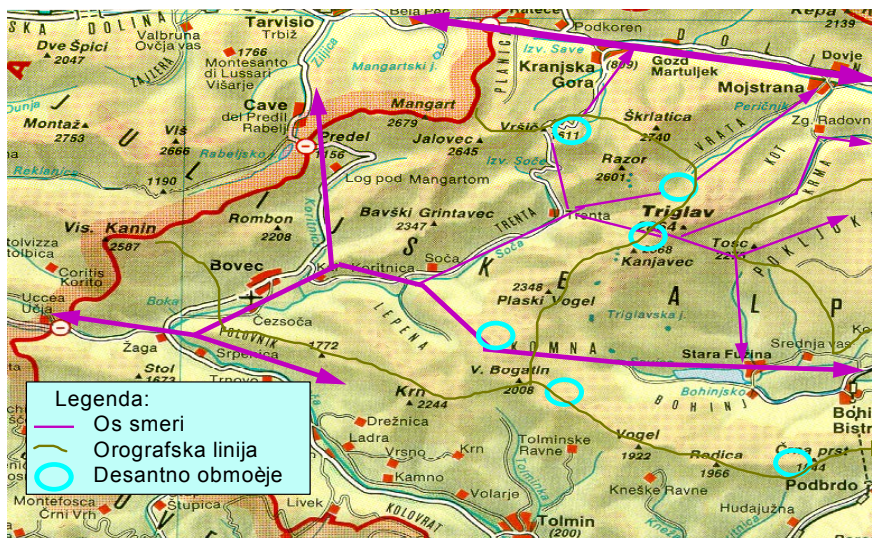
5.1 Izsek iz italijanske vojaške topografske karte (Carta logistica Tolmino, F⁰. 26, Ministero della Guerra. Comando del Corpo di S. M., 1930-IX)

5.2 Izsek iz nemške vojaške topografske karte (Generalkarte v. Mitteleuropa, Balkan 1: 200 000, Ljubljana, Blatt 32/46; Befestigungskarte Jugoslawien; Bearbeitet von O Qu IV. Fr.H. Ost (I), Stand: 1. 11. 1940)

5.3 Karta: Vojaškogeografske smeri na območju Julijskih Alp

VIRI IN LITERATURA:

1. Bratun, Z., 1998: Geografski dejavniki državnovarnostnega sistema Republike Slovenije. Doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.
2. Faringdon, H., 1989: Strategic geography. Routledge, London and New York.
3. Geodetski zavod Slovenije, 1992: Karta Slovenije v merilu 1 : 175000. Mladinska knjiga in Geodetski zavod Slovenije, Ljubljana.
4. Geodetski zavod Slovenije, 1996: Atlas Slovenije. Mladinska knjiga in Geodetski zavod Slovenije, Ljubljana.
5. Klavara, V., 1993: Plavi križ. Lipa, Koper.
6. Kuček, H., I.1996: Doktrina vojaške obrambe, v: Vojstvo 96 –I. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Ljubljana, 20–60.
7. Mal, J., 1993: Zgodovina slovenskega naroda, II. del. Mohorjeva družba, Celje (ponatis).
8. Marinčič, D., 1995: Taktika pehote I. Republika Slovenija, Ministrstvo za obrambo, Ljubljana.
9. Marjanović, R., 1983: Opšta vojna geografija. VIZ Beograd.

10. Sacco, G., 1993: La Jugoslavia non e un pericolo per l'Italia. v: Limes, Rivista Italiana di Geopolitica 2-93 Editrice Periodici Culturali, Roma, 227 -231.
11. Sofranić, S., 1990: Uticaj osnovnih geografsko-topografskih karakteristika Jugoslovenskog ratišta na organizaciju i izvođenje borbenih dejstava u sistemu PVO. BILTEN Generalštaba OS SFRJ br. 67, Beograd mart 1990, 3-10.
12. Vidic, J., 1999: Aktivnosti Slovenske vojske v visokogorju. Intervju dne 28. 02. 1999, Poljče.

MILITARY-GEOGRAPHIC EVALUATION OF THE JULIAN ALPS AREA

Summary

The meaning of the Julian Alps area in military geography has been present since it's settlement up to the present day. It has been marked by the Roman empire, the movement of nations, by the French invasion in the beginning of the 19th century, the spreading of the Italian influence and by attempts to conquer this area in the second half of the 19th century all through the 20th century. From 1915 to 1917 the Julian Alps were scene of the largest high mountain front in World War 1. In the very centre of the Julian Alps, along the former border between Yugoslav and Italian monarchies, at the watershed of rivers Soča and Sava, there are still remains of military defence structures. Throughout the cold war period and bipolar international relations, there were military activities in the whole Julian Alps area. Military geographical routes were anticipated in the valleys and mountains passes, therefore defence lines were to be on mountain ridges. Today the whole area is loosing its military geographical meaning. In spite of all there are still some military activities - international exercises in mountain conditions. Meanwhile there has been an increase in transport, overlying, takeoffs and landings by Slovenian army helicopters, an increase in military personal (especially in the Pokljuka area) where the Slovenian army mountains school is located. At the same time military spacious structures are being transformed for tourist and mountain expedition activities.